

2.153

BIBLIOTEKA EKONOMSKOG PREGLEDA

JURA MEDARIĆ

Ekonomska historija i marksizam

Prilog problemu ideologije

Uz knjigu Rudolfa Bičanića

DOBA MANUFAKTURE U HRVATSKOJ I SLAVONIJI

POSTAVLJANJE PITANJA

Na inicijativu Savjeta za nauku i kulturu pri Vladi FNRJ bio je 1949. započet rad na izradi udžbenika historije svih naših naroda. Prva knjiga udžbenika izašla je 1953. U vezi s temeljitim promjenama u našem društvenom životu, ovaj je udžbenik, za razliku od udžbenika koji su izašli prije rata, trebao biti istinski prikaz stvarnog historijskog razvitka naroda Jugoslavije. U »Predgovoru« prvoj knjizi bilo je naročito ukazano na potrebu da se taj udžbenik oslobodi idealističkih shvaćanja i šovinističkih tendencija, koje su postojale u predratnim udžbenicima.

Druga inicijativa potekla je sa strane Istoriske sekcije beogradskog mjesečnog časopisa »Nove misli«. U Debatnom klubu časopisa održana je na temelju te inicijative 17. listopada 1953. diskusija o prvoj knjizi udžbenika »Historija naroda Jugoslavije«. Iako je namjera priređivača bila da se u diskusiji tek izmijene različita gledanja o ovoj značajnoj knjizi, diskusija je po svojoj važnosti u pozitivnom smislu prerasla postavljeni zadatak. Na osnovu gradiva diskusije, koji je donesen u »Novoj misli« br. 11/1953, vidi se da je ona uz osnovni zadatak dala i stanovit prikaz današnjeg stanja jugoslavenske historiografije, odredila, u neku ruku, i stupanj razvoja njenih proizvodnih snaga¹, iznijela niz poteškoća u proučavanju problematike ne samo političke, nego i ekonomske i kulturne historije. Najveća je zasluga diskusije bila u tome, što je naglasila velik značaj historijskih nauka, što je oživjela interes za njih, a u čitavom kompleksu konkretnih pitanja poletno u prvi plan postavila metodološka i metodička pitanja, t. j. pitanja kako proučavati historiju i kako je pisati odnosno izložiti.

Najrelevantnija konstatacija koja se daje povući iz materijala ove diskusije sastoji se u tome što je postalo očito da je historijski materijalizam kod nas od sviju diskutanata načelno usvojen kao metodološka platforma u oblasti historijskog proučavanja i praktički primjenjivan u radu »Historija naroda Jugoslavije«. To je bilo uopće »van diskusije«. Historijski materijalizam usvojen je od naših radnika u oblasti historije kao tip kulture naučnog rada. Diskusija je međutim iznijela i to da je još dalek korak od teoretskog, programatskog prihvaćanja historijskog materijalizma i umijeća njegove pravilne praktične primjene u interpretaciji historijskih događaja. Pitanja stvarne naučne osnove ekonomske historije, dogmatskog pristupanja obradi historijskog gradiva, shematske primjene historijskog materijalizma, marksističkog postavljanja problematike historije naših naroda, uklanjanja negativnih strana u tradiciji starih historijskih škola i metoda rada, — najaktuelnija su pitanja današnjice naše historiografije. Ni jedno od ovih pitanja koje je bilo posebno postavljeno ili bar dotaknuto, ne bi smjelo da ostane teoretski neriješeno. Njihovo teoretsko rješenje i unošenje kristalne jasnoće u ta pitanja bezuvjetno je potrebno radi pravilnog praktičkog razvoja historijske nauke kod nas. To je dubok, implicite sadržan, smisao ove beogradske diskusije.

Svojim radnim rezultatima diskusija je najrječitije odgovorila na pitanje, koje je u svojoj riječi postavio jedan od njenih učesnika, o smislu, korisnosti i opravdanosti te diskusije.² Taj se je smisao neumoljivo probio po logici našeg društvenog kretanja, koje je na dnevni red postavilo ona praktična pitanja za čije rješenje su već dozorili svi materijalni preduvjeti.

¹ »Proizvod umnog rada — nauka — stoji ustvari duboko ispod svoje vrednosti, jer radno vreme koje je potrebno za njenu [re]produkciju nije ni u kakvoj srazmeri s radnim vremenom, potrebnim za njenu originalnu proizvodnju: naprimer, binomni teorem može dak da nauči za jedan čas.« K. Marx, Teorija o višku vrednosti, I, Beograd 1953, str. 269.

² »Ja bih pre svega postavio pitanje smisla, korisnosti i opravdanosti ove diskusije. Besumnje da bi jedna diskusija ovakve prirode, da je bila vođena u toku rada... bila korisnija nego posle završene knjige.« J. Šidak, »Nova misao«, Beograd, br. 11, 1953, str. 787.

SADRŽAJ

	Str.
EKONOMSKA HISTORIJA I MARKSIZAM (Prilog problemu ideologije)	
I. Postavljanje pitanja	5
1	5
2	6
II. Izlaganje pitanja	7
1	7
2	10
a) Manufaktura u pravom smislu, u (općenijem ili) širem i užem smislu	10
b) Definicija manufakture u općenitijem, širem smislu	12
c) Moderna manufaktura	14
d) Heterogena manufaktura višeg stepena	15
3	18
4	19
a) Šumski radovi (šumska sječa, izrada građe, dužica i goriva drveta	20
b) Proizvodnja pepeljike, paljenje drvenog ugljena, žeženje vapna	26
c) Manufakturni oblik u analiziranim granama proizvodnje	28
5	29
III. Rješenje pitanja	30
1	30
2	33
a) Primjer vulgarizacije naučne teorije kapitalističke manu- fakture u uvjetima buržoaskog društva	33
b) Ideološki aspekt vulgarizacije marksizma u oblasti eko- nomske historije kod nas	36
KOMPATIBILITET I INKOMPATIBILITET	
I.	43
II.	43
III.	46
IV.	49